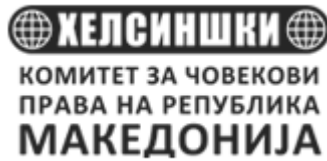

Македонско здружение на млади правници

Институт за човекови права

ЦЕНТАР ЗА ПРАВНИ
ИСТРАЖУВАЊА И АНАЛИЗИ
CENTER FOR LEGAL RESEARCH AND ANALYSIS

Од: Македонско здружение на млади правници
Хелсиншки комитет за човекови права на РМ
Институт за човекови права
Коалиција Сите за правично судење
Центар за правни истражувања и анализи

До: Министерство за правда на РМ

Предмет: Коментари на предлогот на Закон за изменување и дополнување на Законот за судовите објавен на 24.1.2018

Датум: 11 февруари 2017 година

Овие коментари се изработени од гореспоменатите здруженија кои беа вклучени во процесот на изработката на Предлогот за итни демократски реформи (т.н. Блупринт) во делот кој се однесува на правосудството. Здруженијата го разгледаа **предлогот на Закон за изменување и дополнување на Законот за судовите објавен на Единствениот национален регистар на прописи на РМ** и во однос на истиот ги даваат следните коментари образложени во текстот. Секој од коментарите содржи препорака и образложение. На крај од документот се наведени контакт лица од здруженијата.

1. Со предлог законот останува непроменета спорната одредба од членот 5 став 1 од Законот за судовите со која се предвидува дека судовите ги штитат слободите и правата на човекот и граѓанинот и правата на другите правни субјекти, само доколку тоа според Уставот не е во надлежност на Уставниот суд на Република Македонија. Оваа одредба треба да се измени со цел да се усогласи со Уставот на РМ на начин што ќе се уреди дека судовите ги штитат сите слободи и права на човекот и граѓанинот кога ќе бидат повредени со акт или дејствие како од страна на државен орган така и од страна на приватно лице/субјект.

Членот 5 став 1 од Законот за судовите кој ја уредува надлежноста на судовите за заштитата на слободите и правата гласи „Судовите ги штитат слободите и правата на човекот и граѓанинот и правата на другите правни субјекти **доколку тоа според Уставот не е во надлежност на Уставниот суд на Република Македонија**“. Доколку строго се следи јазикот на оваа норма, како што впрочем и се толкуваат одредбите кои ја уредуваат надлежноста на судовите, лице не може да побара заштита од судовите во РМ за слободи и права за кои со Уставот е предвидена заштита од Уставниот суд на РМ (Набројани во член 110 алинеја 3 од Уставот). Со други зборови, според оваа одредба,

судовите во РМ немаат стварна надлежност да ги штитат слободите и правата што се однесуваат на: **а)** Слободата на уверувањето, совеста, мислата и јавното изразување на мислата; **б)** Политичкото здружување и дејствување; и **в)** Забрана на дискриминација врз основа на пол, раса, верска, национална, социјална и политичка припадност.

Вака формулирана, оваа одредба не е во согласност со Уставот на РМ, е неусогласена со повеќе закони кои јасно воспоставуваат надлежност на редовните судови над овие права, надлежност која во значителен број на правосилно завршени постапки е прифатена од редовните судови. Оваа одредба формулирана на постојниот начин е непотребна и пред сè во спротивност со реалната надлежност на судовите остварена преку големиот број на постапки во кои судовите постапувале токму по основ на заштита на некое од правата од член 110 алинеја 3 од Уставот на РМ. Со ваквата рестриктивна одредба се врши неприфатливо ограничување на опсегот на судската заштита на оние слободи и права, за кои покрај преку поднесување на барање за заштита на слободите и правата по членот 110 алинеја 3 од Уставот на Република Македонија), постои можност граѓаните чишто уставно загарантирани слободи и права биле повредени, да покренат и соодветна постапка пред редовните судови, без оглед дали истите биле повредени со акт или дејствие на државен орган или од страна на приватно лице/субјект.

Уставот на РМ не воспоставува исклучива надлежност на Уставниот суд за заштита на трите права, претходно наведени (Шкарик С. Научно толкување на Уставот на РМ, 2014). Уставот како една од гаранциите за заштита на основните слободи и права предвидува право на секој граѓанин да се повика на заштита на слободите и правата утврдени со Уставот на РМ пред судовите и пред Уставниот суд на РМ (Чл. 50 ст. 1 од Уставот на РМ). Во одредбите кои ја уредуваат надлежноста на Уставниот суд на РМ предвидена е надлежност да ги штити претходно споменатите права (чл. 110 алинеја 3 од Уставот). Со Деловникот на Уставниот суд на РМ се прави обид да се разграничи надлежноста меѓу Уставниот суд и редовните судови во врска со непосредната заштита на наведените права. Според Деловникот, секој граѓанин што смета дека со поединечен акт или дејство му е повредено право или слобода утврдени со член 110 алинеја 3 од Уставот може да бара заштита од Уставниот суд (чл. 51 од Деловникот). Во однос на субјектот кој може да ја стори повредата Уставниот суд предвидува можност истото да биде сторено само од државен орган преку поединечен акт или дејствие (чл.53 од Деловникот). Според тоа, следејќи ја нормата од член 5 став 1 од ЗС, во случај на повреда на овие права од страна на субјект/лице кое не е државен орган, граѓаните немаат правна заштита пред судовите.

Во пракса, надлежноста да ги штитат правата од чл. 110 алинеја 3 од Уставот на судовите е веќе воспоставена со повеќе закони и се применува во поединечни постапки. Најочигледно е во однос на **Забраната на дискриминација врз основа на пол, раса, верска, национална, социјална и политичка припадност**. Надлежност да го штитат ова право судовите е предвидена со *Законот за работни односи (ЗРО)* и *Законот за спречување и заштита од дискриминација (ЗСЗД)*. ЗРО во членовите 10 и 11 утврдува надлежност на редовен суд во случај на постоење на директна и индиректна дискриминација независно од тоа дали сторителот на дискриминација е државен орган или приватно лице. ЗСЗД пак експлицитно упатува на *Законот за парнична постапка* (чл. 34 ст.2 од ЗСЗД) и на надлежност на основен суд (чл. 35 од ЗСЗД) во случај на повреда на право поради дискриминација¹. Овој закон дури содржи и процесни одредби кои ја уредуваат постапката пред основните судови (чл. 35 – 41 од ЗСЗД). Во однос на овие два закони досега пред основните судови се поведени и правосилно завршени поголем број на постапки, без притоа судовите да се огласат за стварно ненадлежни имајќи ја во предвид одредбата од член 5 став 1 од Законот за судовите.

---

¹ Единствената разлика е што овие два закони, покрај шесте основи за дискриминација утврдени во Уставот (пол, раса, верска, национална, социјална и политичка припадност)

Истовремено, ваквата одредба е целосно неусогласена со оние одредби од Кривичниот законик (Глава петнаесетта) со кои се предвидени посебни кривични дела, по однос на кои би можела да се покрене и кривична постапка пред судовите, а во случај на прекршување на одредени слободи и права на човекот и граѓанинот, чија заштита (во однос на дел од нив) истовремено е и во надлежност на Уставниот суд на РМ. Повредата на рамноправноста на правата на граѓаните е кривично дело (чл. 137 од КЗ). Битието на ова дело во целот ја опфаќа дискриминацијата врз основа на пол, раса, верска, национална, социјална и политичка припадност. Имајќи во предвид дека судовите одлучуваат за кривични дела и во овој случај има колизија со одредбата од чл. 5 ст. 1 од ЗС. Исто е и со кривичното дело *Повреда на правото на употреба на јазикот и писмото* (член 138 од КЗ), а во контекст на евентуална дискриминација врз основа на национална припадност). Во однос на *Политичкото здружување и дејствување* и *Слободата на уверувањето, совеста, мислата и јавното изразување на мислата*, неколку основни облици на повреда на овие права се веќе инкриминирани како кривични дела; Спречување на печатење и растурање печатени работи (член 154 КЗ) како и Спречување или смеќавање јавен собир (член 155 КЗ).

2. Измената во член 12 став 2 од Законот овозможува поголема специјализација на судиите кои постапуваат по стопанска односно трговска материја но може да се покаже како недоволна особено на територијата на Град Скопје заради големиот број предмети. Потребно е да се разгледа можноста за основање на посебен стопански/трговски суд за подрачјето на Град Скопје.

Со членот 12 став (2) навистина се прават технички измени со кои се овозможува поголема специјализација на судиите кои постапуваат по стопанска, односно трговска материја преку формирање на посебни стопански оддели кои би биле издвоени од граѓанските оддели во оние судови во кои има потреба од тоа. Ваквото законско решение е оправдано и на линија на европските трендови, вклучително и во некои од правосудните судови во регионот, каков што е примерот со Хрватска, каде постојат и посебни трговски судови. Сепак, со оглед на бројот на предмети и оптовареноста на судиите во главниот град, а по примерот на Основниот суд Скопје 1 и Основниот суд Скопје 2, кои се формираа токму со цел да се овозможи специјализирано постапување, треба да се разгледа можноста со измена во членот 28 од Законот за судовите да дојде до воспоставување и на посебен стопански, односно трговски суд за подрачјето на Скопје. Притоа, заради термилошко прецизирање, секој од овие три суда со специјализирана месна надлежност за подрачјето на градот Скопје и општините во градот Скопје и околина, би добил соодветен назив, и тоа: Кривичен суд Скопје, Граѓански суд Скопје и Трговски (или стопански) суд Скопје.

3. Зборот „малолетнички криминалитет“ од членот 12 став 2 од Законот треба да се замени со „детско престапништво“.

Во иста насока со членот 5 од предлог законот со кој се интервенира во членот 31 став 1 алинеја 1 потребно е и да се замени зборот „малолетнички криминалитет“ од членот 12 став 2 од Законот треба да со „детско престапништво“. Закон за правда за децата од 2013 ја менува терминологијата и наместо „малолетнички криминалитет“ го предвидува поимот „детско престапништво (Член 1 став 2 од ЗПД).

4. Потребно е да се поттикнат судиите да поднесуваат иницијативи за оценка на уставноста на законите до Уставниот суд како и соодветно да ја цитираат и применуваат релевантната пракса на Европскиот суд за човекови права и другите меѓународни

судови согласно членот 18 од Законот за судовите .

Постојните одредби од **членот 18** од Законот за судовите во практиката се покажаа како неприменливи, не поради нивен недостаток или постоење на некаква правна празнина, туку поради отсуството на свест кај судиите за можноста преку иницијатива до Уставниот суд да поведат постапка на согласност на определен закон кој треба да го примени судот било со Уставот, или, пак, со некој меѓународен договор ратификуван во согласност со Уставот (став 1,2,3 и 4 од член 18). Воедно, многу ретко се забележуваат случаи на непосредна примена на пресудите и одлуките, односно на примена на практиката на Европскиот суд за човекови права, Меѓународниот казнен суд или на друг меѓународен суд, чијашто надлежност ја признава Република Македонија, од страна на судовите во државата како што тоа го налага член 18 став (5) од Законот за судовите. Притоа, не секогаш примената е соодветна, односно реферирањето на јуриспруденцијата (пред се на ЕСЧП) се однесува на аналогни случаи.

Токму од овие причини, неопходно е да се преземат не само практични, туку и легислативни мерки за да се поттикнат судиите да прибегнуваат кон почесто поднесување на иницијативи до Уставниот суд, секогаш кога е тоа неопходно заради нивно соодветно постапување во дадени предмети како и заради доследна примена на Уставот на Република Македонија и заштита на уставниот поредок на државата. Едновремено, судиите треба да се охрабрат соодветно да ја цитираат и директно да ја применуваат релевантната пракса на Европскиот суд за човекови права и на другите меѓународни судови, што впрочем претставува и обврска за нив согласно принципот на супсидијарност воспоставен со Брајтонската декларација и Протоколот бр.14 кон Европската конвенција за човекови права, но и согласно Правното мислење бр.4 од 2008 година усвоено од страна на Врховниот суд на Република Македонија. Имено, со ова Правно мислење се предвидува дека ЕКЧП е составен дел на правниот поредок на РМ и истата непосредно се применува, а за сите права и слободи кои се регулирани со Конвенцијата и чија заштита се остварува пред ЕСЧП, судовите во РМ непосредно ги применуваат неговите пресуди и согласно одредбите од ЗКП, во образложенијата на своите одлуки треба да се повикуваат на одлуките на ЕСЧП.

Поттикнувањето може да се спроведе преку вреднување на поднесените иницијативи и цитираната судска пракса при оценувањето на работата на судијата.

5. Законот за судови треба да содржи одредба во која должноста на државните органи и другите правни лица да ги достават сите потребни податоци, списи или исправи со кои располагаат ќе биде зајакната под закана од законски санкции. Во членот 20 став 1 од Законот за судовите по зборот надлежност треба да се додадат зборовите „под закана на законски санкции“.

Законот за судовите како системски закон кој ја уредува надлежноста на судовите треба да содржи одредба која ќе предвиди и упати, во сите процедурални закони да се воспостават на јасен и недвосмислен начин, законски санкции за недоставување или задоцнето доставување на бараните податоци, списи или исправи со кои располагаат државните органи и други правни лица, потребни на судот. Ваквата потреба се наметнува особено во управните спорови каде иако постои правна можност за санкционирање на државниот орган во случај на недоставување на бараните списи (преку супсидијарна примена на Законот парничната постапка), судиите никогаш ја немаат искористено заради непрецизната и нејасната формулација од чл. 29 ст. 3 од Законот за управните спорови. Ова освен со рушење и непочитување на авторитетот на судовите, резултира и со значително одолговлекување на постапката, неможност да се донесе одлука заради неможност да се утврди фактичката состојба и со оневозможување заштита на правата на граѓаните повредени со поединечен акт на државната управа. Рамковна одредба од овој тип во Законот за судовите ќе воспостави законски основ за санкционирање на ваквото

постапување кое во суштина претставува непочитување на судската од страна на извршната власт.

6. Предложените законски измени не ја одразуваат потребата од реорганизација на мрежата на основни судови, на начин кој ќе обезбеди оптимизација на нивниот број, зависно од бројот на предмети по кои истите годишно постапуваат, како и претворање на дел од нив во судски одделенија на територијално најблиските судови, како што беше посочено во веќе усвоената Стратегија за реформа на правосудниот сектор за периодот од 2017 до 2022 година (стр.31).

На иста линија, се укажува и на потребата од рационализација на бројот на апелационите судови преку намалување на нивниот број или преку востановување на еден единствен Апелационен суд, кој би бил децентрализиран на начин што би се осигурало единствено, конзистентно постапување преку неколку регионални одделенија. Со ова не само што би се избегнала можноста од значително различно постапување на различните апелациони подрачја во предмети кои тангираат иста или слична фактичка и правна состојба, што е особено значајно од аспект на правната сигурност и јакнењето на довербата на граѓаните во судството, туку воедно би се постигнало судиите од сите апелациони подрачја да имаат норма за постапување во приближно ист број предмети на годишно ниво, ставајќи ги во рамноправна положба. Оттука, неопходно е да се предвидат и предложат и законски измени од аспект на организацијата на судовите, односно видовите на судови (**членови 22, 24, 28 и 29 и други соодветни одредби од Законот за судови**) во насока на целосно усогласување на Законот за судовите со донесената Стратегија за реформа на правосудниот сектор.

7. Потребно е усогласување на членот 34 од Законот за судови кој ја уредува надлежноста на Управниот Суд со новиот Закон за општа управна постапка и да се прошири судската заштита не само против поединечни акти туку и “против секое управно дејствие или пропуштање на управно дејствие ако странката тврди дека со тоа дејствие или пропуштање се повредени нејзините права или правни интереси”.

Членот 34 од Законот за судови ја уредува стварната надлежност на Управниот суд. Овој член го гарантира правото на судска заштита и водење на управен спор против поединечни акти на органите на државната управа, Владата, други државни органи, општините и градот Скопје, организации утврдени со закон и на правни и други лица во вршењето на јавни овластувања(носители на јавни овластувања) кога за решавање во втор степен против таквиот акт не е обезбедена друга таква правна заштита.

Оваа одредба треба да се усогласи со новиот Закон за општа управна постапка. Според член 104 од овој закон се проширува опсегот на правна и судска заштита на странките во управната постапка и се обезбедува правна заштита на странката против секое управно дејствие или пропуштање на управно дејствие, ако странката тврди дека со тоа дејствие или пропуштање се повредени нејзините права или правни интереси. Со членот 104 став 4 од ЗОУП, е **загарантирана судската заштита** на странката против управно дејствие или пропуштање на управно дејствие, односно се гарантира правото на странката да поведе управен спор кога жалбата, односно приговорот не се загарантирани со закон.

8. Во членот 37 став 1 алинеја 1 од Законот за судовите да се признае правото за поднесување на иницијатива за утврдување начелни ставови и правни мислиња и од страна на адвокати, јавното обвинителство како и физички лица и здруженија кои имаат правен интерес.

Иако во принцип треба да се поздрави предложената законска измена во **членот 37** став 1

алинеја 10 од Законот за судовите со која се утврдува обврска за Врховниот суд за задолжително објавување на утврдените начелни ставови и правни мислења на неговата веб-страница, ова нема да биде доволно за обезбедување на единство во примената на законите од страна на судовите и воедначена судска пракса. проблемот со невоедначената примена на правото од страна на судовите е признат и препознаен од страна на севкупната правна фела во државата. Врховниот суд во последните 10 години значително потфрли во остварување на оваа **уставна** надлежност што на еден начин се призна со донесувањето на контраверзниот т.н. Правилник за начинот на одмерување на казните подоцна преточен во Закон каде како образложение за потребата се наведе невоедначената казнена политика на ниво на основни и апелациони судови. Ова образложение е своевидно признание за неуспехот на Врховниот суд преку начелните ставови и правни мислења да обезбеди единство во примената на законите. Една од причините зошто оваа функција не е во доволна мерка остварувана е исклучивоста на судовите кои единствено имаат право да поснесат иницијатива за обезбедување на единство во примената на законите. Исклучивото право да се поднесе иницијатива со која основните или апелационите судови ќе **признаат** дека во рамки на нивните судови постои невоедначена примена на правото не дава можност за верување дека истото ќе го сторат во секој случај.

Поради тоа, потребно е да се овозможи странките во судските постапки, кои директно се засегнати од невоедначената примена на правото и поради тоа трпат последици во однос на нивните права и интереси да имаат право да поднесат образложена иницијатива до Врховниот суд, на која иницијатива судот ќе биде должен да даде образложено мислење. Ваквото решение ќе биде во насока на целосно и ефикасно остварување на уставно дефинираната надлежност на Врховниот суд да обезбеди единство во примената на законите, но и како своевидно дополнување на можноста која ја дава членот 372 став 4 од Законот за парничната постапка за второстепените судови да поднесуваат ревизија по исклучок до Врховниот суд секогаш кога сметаат дека материјалноправното или процесноправното прашање од кое зависи одлуката во спорот во којшто постапуваат е важно за обезбедување на единствена примена на законите и воедначување на судската пракса.

Впрочем, сериозно треба да се разгледа и можноста при евентуални идни легислативни интервенции во Законот за парничната постапка задолжително да се прошири опсегот на субјекти кои би имале овластување да побараат ревизија по исклучок заради обезбедување на воедначена судска пракса, со тоа што освен второстепениот суд, право да го искористат ова правно средство би стекнале и другите засегнати странки во односната судска постапка. Оттука, уште отсега при предлагањето измени во текстот на Законот за судовите мора да се размислува за соодветно законско решение во членот 37 што би кореспондирало со идните измени во ЗПП. Во секој случај, сите овие предлози се на линија на усогласување на домашното законодавство и праксата на судовите во Република Македонија со барањето на Европската конвенција за човекови права и стандардите воспоставени со јуриспруденцијата на Судот во Стразбур за гарантирање на правната сигурност преку конзистентноста на националната судска пракса, како и за спречување на идни повреди на членот 6 став од Конвенцијата поради овој аспект на неправичност на постапката во поединечни случаи.

9. Отстранувањето на просекот постигнат за време на високото образование како услов за избор на судија (чл. 8 од предлог законот) може да влијае негативно на квалитетот и компетенциите на кандидатите за судии. Потребно е да се утврди соодветен начин на оценување на образовното и професионалното искуство и капацитети на кандидатите.

Условите за избор на судија треба да бидат формулирани на начин на кој што ќе осигураат дека единствено квалитетни и стручни правници ќе имаат пристап до одговорната судиска професија. Постојат повеќе начини на кои може да се зајакне филтерот за

квалитетни кандидати. Еден од индикаторите (не и единствен) е просекот постигнат за време на студирањето. Просекот укажува на: знаењето на кандидатот, неговата посветеност, трудољубивост, капацитет да проучи и анализира значителен писмен материјал и одговорност. Сепак постои проблем имајќи го во предвид неоедначениот систем за оценување меѓу различните правни факултети. Овој проблем може до некаде да се надмине под услов Законот за високо образование кој во моментот е во изработка да обезбеди реални и објективни критериуми и постапка за рангирање на кандидатите. Може да се вреднува просекот остварен на поединечната високо образовна институција врз основа на рангот која истата го има остварено согласно членот 77-а од Законот за високото образование. Во однос на аргументот со кој се истакнува дека не е правично правниците кои завршиле правно образование пред стапување во сила на одредбите од ЗС со кои се воспоставува услов, истото може да се уреди на начин што ќе условот во однос на просек ќе има временска важност за правниците коишто запишале правен факултет во учебна година по стапување во сила на одредбите од ЗС со кои се воспостави овој услов.

Целосното отстранување на просекот без паралелно воспоставување на критериум кои ќе осигура квалитетни и стручни кандидати може негативно да се одрази врз квалитетот, стручноста и компетентноста на избраните судии и да ги демотивира добрите правници воопшто да се пријават како слушатели на Академијата за судии и јавни обвинители. Со ова значително ќе се наруши веќе воспоставениот стандард и ниво на квалитет кој би требало да се бара од идните судии во однос на стекнатите теоретски знаења во текот на нивното универзитетско образование, коишто претставуваат солидна основа за нивно натамошно стручно усовршување и стекнување на потребните практични правни вештини, што како своевидна надградба постигната во текот на приправничкиот стаж и како слушатели на Академијата, треба да претставуваат гаранција за нивната способност успешно да се справат со предизвиците на судиската професија.

10. Отстранувањето на меѓународно признатите сертификати како начин на докажување на остварувањето на условот „активно познавање на еден од официјалните јазици на ЕУ го отвора прашањето како ќе се докаже исполнувањето на овој услов. Потребно е да се разгледа можноста за воспоставување на систем за тестирање на познавањето на англискиот јазик при полагањето на приемниот испит на академијата.

Секој од условите кои се предвидени за избор на судии мора да биде докажлив. Докажувањето може да се оствари само со средства кои суштински ќе потврдат дали кандидатот го исполнува или не одредениот услови. Отстранувањето на меѓународно признатите сертификати го отвора прашањето како овој услов ќе се вреднува. Ова прашање треба да се разгледа од аспект дали познавањето на официјалните јазици на ЕУ треба воопшто да биде услов за судија или пак да биде околност која ќе се земе во предвид при оценувањето на кандидатите како и на избраните судови.

Со цел да се избере начинот на проверка на овој услов потребно е пред се да се образложи потребата од познавање на еден од официјалните јазици на ЕУ. Дали познавањето на овие јазици е потребно заради директна примена на прописи на овие јазици (пр. Регулативи и директиви по влегувањето во ЕУ, меѓународни договори итн) иако сите овие прописи се (ќе бидат) официјално преведени на македонски јазик, или пак потребно е заради следење на стручна литература и судска практика на меѓународните судови. Особено погрешно ако овој услов е додаден само заради тренд кој постои во сите закони кои го уредуваат вршењето на јавните функции без некоја анализа зошто е потребно познавање на странски јазик.

11. Потребно е да се зголеми минимумот на работно искуство за избор на судија на Апелационен суд од сегашните четири на најмалку осум.

Постои потреба од подигнување на квалитетот на избраните апелациони судии, имајќи ја предвид сериозната улога која ја има правораздавањето во втор степен, особено кога станува збор за спорови за коишто нема можност за ревизија, односно одлучување од страна на Врховниот суд. Оттука, предлагаме минимумот на потребното искуство за избор на судија во Апелационен суд од сегашните 4, да се зголеми на најмалку двојно-односно 8 години минат непрекинат судски стаж како судија на основен суд до моментот на пријавувањето за избор. Примената на ваквото, изменето и унапредено законско решение значително ќе ја подобри структурата на избраните апелациони судови и на долг рок ќе се одрази позитивно врз квалитетот на правораздавањето и кредибилитетот на правосудните институции во очите на граѓаните. Од друга страна ќе се засили квалитетот на работа во првостепените судови.

12. „Привилегираноста“ на кандидатите за избор за судии на Управниот и Вишиот управен суд да може да се избераат за судии без завршена Академија создава двојство и паралелизам во судството. Членот 46 од Законот за судови кои ги уредува посебните услови за избор на судија во одделните видови на судови треба да се измени со цел да се воспостави единство меѓу судиите на „редовните“ и управите судови.

Постојниот модел за избор на судии на Управниот и Вишиот управен суд со кои се овозможува лице без завршена Академија да стане судија со пет години (шест за Виш) работен стаж на правни работи во државен орган, независно од нивото на функцијата, го дерогира квалитетот на правдата, прави двојство во изборот на судиите и влијае негативно на независноста на судиите (имајќи ја во предвид доминантниот политички момент во изборот на државни службеници). Со ова се создава своевиден паралелизам, односно „двоен аршин“ во поглед на минимум стандардите кои треба да бидат задоволени за избор на судија. Неправедноста на овој модел особено доаѓа до израз со можноста судија на Управен односно Виш управен суд да биде избран за судија на Апелационен или Врховен услов, и со тоа да оценува одлуки на основни судови со искуство стекнато во одреден орган на управата.

Во таа смисла, неопходно е истиот критериум за завршена Академија за судии и јавни обвинители како при избор на судии на основните судови да важи и во однос на изборот на управните судии. Притоа, само доколку лицето имало завршено Академија, по што се стекнало со судиски стаж и како судија во основен суд, тоа би можело да се смета за предност во однос на останатите кандидати за избор во Управниот суд кои воопшто немаат студиски стаж. Разбирливо, претходно искуство во правни работи во државен орган целосно треба да се отстрани од критериумите за избор, иако би можело да се смета за предност и земе предвид доколку тоа лица покрај искуството во државен орган, има завршено Академија и извесен судиски стаж стекнат во основен суд.

13. Потребно е да се зголеми минимумот на работно искуство за избор на претседател на суд од сегашните четири на најмалку осум.

Закон за судови треба да промовира систем на меритократија во судството која ќе се реализира преку зголемување на минимумот на работно искуство за избор на претседател на суд. Претседателствувањето со судовите бара посебно познавање на административно техничкото функционирање на судовите, менаџерски вештини и познавање на сите околности кои можедат се стекнат единствено со поголемо работно искуство. Поради тоа во поглед на условите за избор на претседател на суд дефинирани во **членот 47,**

задолжително да се предвиди кандидатот за претседател на суд да има стекнато најмалку 8 години судиски стаж во основниот суд во кој се избира или во друг основен суд, односно најмалку 4 години судиски стаж во апелациониот суд во кој се избира или во друг апелационен суд.

14. Членовите 19 и 20 од предлог законот со кои се утврдува основите за дисциплинска одговорност треба да се ревидираат и редактираат заради постоење на технички грешки.

Она што особено влегува во очи во овој член е тоа што како потешка дисциплинска повреда како основ за разрешување се смета неносење на судска тога, а како дисциплински повреди од „полесен тип“, се наведени примањето податоци и користи во врска со судската работа независно од нивната вредност како и повреда на правилата на кодексот на судска етика, независно од тежината на повредата. Одредбите вака предложени треба суштествено да бидат ревидирани од работната група, па откако ќе се преработат ќе бидат предмет на подетална анализа.

15. Членот 71 став 1 да прецизира можност за доделување на стипендија за примена на Европската конвенција на човековите права и основни слободи.

Во функција на поефикасна имплементација на Европската конвенција за човекови права и праксата на ЕСЧП, во **членот 71 став (1)** изрично да се предвиди можност за доделување на судска стипендија заради стручно усовршување преку испраќање на судиите на престој и работа во Секретаријатот (Регистарот) на Европскиот суд за човекови права во траење од 6 месеци до 1 година. Истата можност може да се прошири и на стручно усовршување во Меѓународниот казнен суд или друг меѓународен суд чија надлежност ја признава Република Македонија, доколку се оцени дека стекнатото искуство во таа институција би било од полза за правораздавањето и развојот на судската пракса на РМ во определена област.

Лица за контакт во здруженијата:

Македонско здружение на млади правници

Гоце Коцевски, тел. 078/252-942, е-пошта: gkocevski@myla.org.mk

Хелсиншки комитет за човековите права

Велимир Деловски, тел. 070/242-179, е-пошта: Velimir.Delovski@mhc.org.mk

Институт за човекови права

Мирослав Драганов, тел. 078/442-337, е-пошта: miroslav.draganov@ihr.org.mk

Коалиција Сите за правично судење

Натали Петровска, тел. 070/315-990, е-пошта: npetrovska@all4fairtrials.org.mk

Центар за правни истражувања и анализи

Жарко Хаџи-Зафиров, тел. 070/359-299, е-пошта: zarko.hadzizafirov@cpia.mk